

Belilli Indicum cujus occasione in Tethyos mythologiam, Tethyorumque naturam inquiritur, illustratum / [Michael Friedrich Lochner].

Contributors

Lochner, Michael Friedrich, 1662-1720

Publication/Creation

[Nuremberg] : [M.G. Heine for W. Michahelles], [1717]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/hnqxep4>

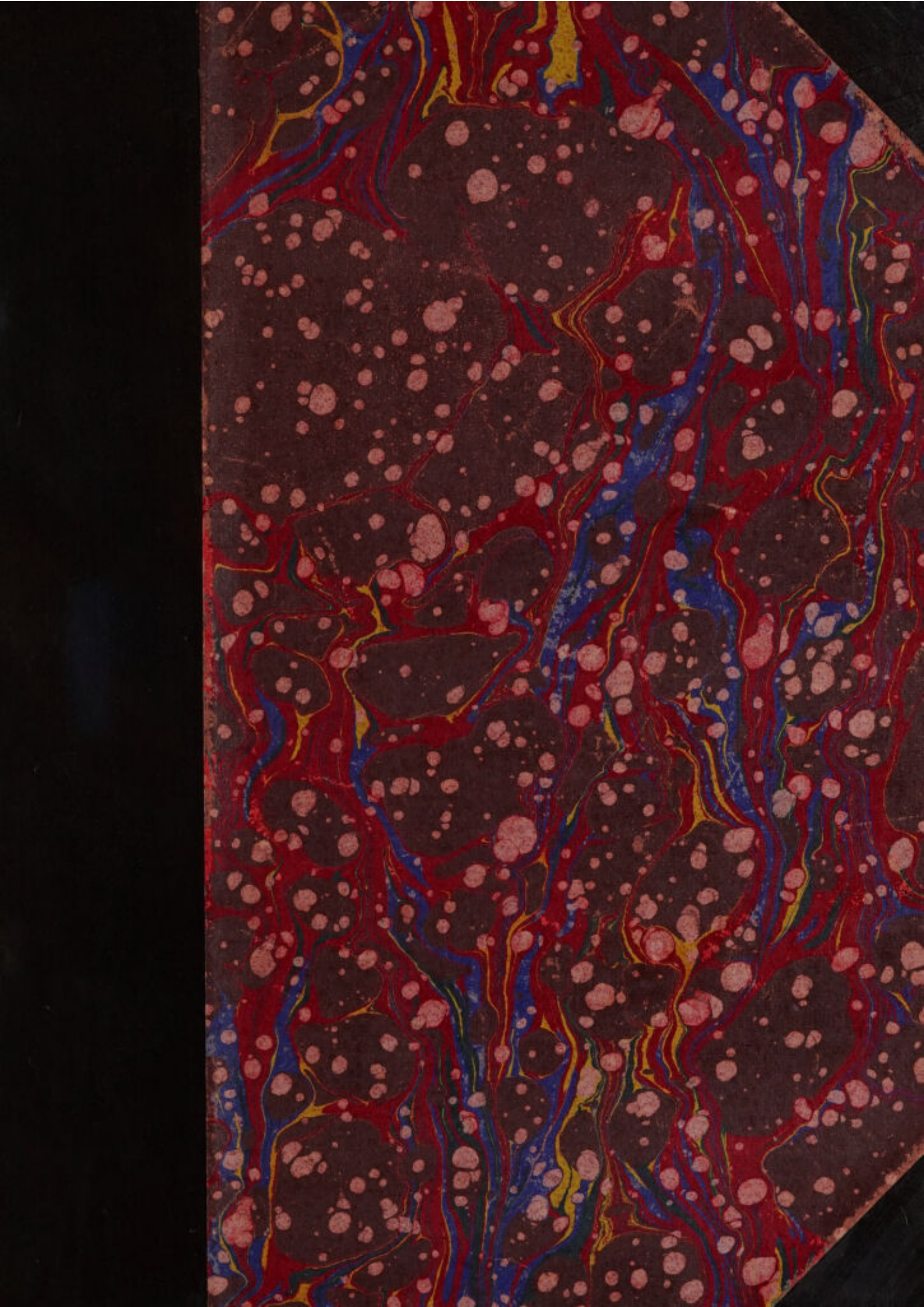
License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

33899/B

6
B E L I L L I
I N D I C V M

cujus occasione
in

T E T H Y O S

MYTHOLOGIAM,

T E T H Y O R V M Q V E

Naturam inquiritur,

illustratum

a

MICHAELE FRIDERICO LOCHNERO

Archiatr. Caesar.

[1717]

VIRO
NOBILISSIMO EXCELLENTISSIMOQUE
DN. JOANNI PHILIPPO
BREYNIO

Med. Doct.

ACADEMIAE CAROLINAE
IMPERIALIS NATVRAE
CVRIOSORVM

et
SOCIETATIS REGIAE ANGLI-
CANAE LONDIN. SOCIO CELE-
BERRIMO,

PHYSICO GEDANENSI EXPERTISSIMO
et pl.

D. D. D.

AUCTOR.

58700(6)

VIR

VIR

EXCELLENTISSIME.

Felicem illum diem semper praedico, qui singularis et propensae in me voluntatis Tuae significationem patefecit, et declaravit, quantum fructuum et voluptatum e naturalis historiae studio caperes, quod haereditario quasi jure ab immortalis gloriae Parente, latentis Naturae Mystra maximo, Tibi collatum, me quoque studiis prae aliis omnibus capit et rapit in admirationem. Affirmo Tibi hoc ex animo, *ERVEDITISSIMAE BREYNI*, fessus catenatis curis clinicis, nusquam recreandi animi bentius divertor quam ad Naturae absconditas gazas, quarum perlustrandarum me varietates valde cupiunt, valde amoenitates, non mente concipiendae tantum, sed in oculos incurrentes, adeo illi quidem naturae lusus praecipue marini, alliciunt, ut non injuria collectas dicam in eo mari, in quo orta Gratiarum suavitatisque omnis parens Venus. Sed cum destituar omni in marina inquirendi occasione, soli arenosi incola, longissime a salo remotus, Tibi, optime BREYNI, de marino hoc producto diatribam inscribere constitui, qui licet non maris accola, vicinus tamen existis, et qui insuper per doctissimum in universam fere Europam literatam commercium, et omnisciae

paene Societatis Anglicanae (quam nunquam sine devota veneratione nomino, et cujus Tu dignissimus Socius) omnia indicta aliis incognitaque pateant, benivole supplere velis illa, quae in dissertatiuncula hac mea, quod probe equidem tenuitati meae notum, deficient. Quae nigrum Theta merebuntur in hac Tethyorum recensione, jugulabis rogo, et spongia induces hanc ab Italis dictam. Spongiam, quod Ajaci olim suo fecit Augustus. Nec taedium inde capies, si Tethyorum occasione in philologorum et antiquitatis abyssum delapsus, ad Historiam naturalem illustrandam quaedam inde retulerim. Hoc enim studii genus nos Medicos ab Empiricis et puris Clinicis distinguit; et non sine ratione humaniores vocantur literae, non nisi ab inhumanis neglectae. Magni Meursii me querelis in hos studii liberalis ocores non sine amore effusis, expediam: Qui literarum, inquit, humanarum et antiquitatis studia rejicula censent, nae illi vacerae sunt et statuae caput habentes. De Apuleji profapia videntur, i. e. inter Asinos praecipui: nam aureus ille fuit. Severiora equidem verba, vera tamen, quae eo fidentius profero, cum probe mihi constet, Tibi Musarum consortium curae quoque cordique esse. Quod superest, sancte hisce promitto, non ullo unquam tempore me commissurum, obsequium ut in me desiderare possis, in illis praesertim rebus, quae mutuae amicitiae ulterius firmandae usui esse possint. Vale et favere perge

TVO

M. F. Lochnero

Arch. Caesar.

Cap.

CAP. I.

Quae lepidissimus jocosae amoenitatis arbiter *Petronius*, de Romanorum detestanda ingluvie, qui mare, qui terras alieno sole calentes, per improbam satietatis lasciviam peragrarunt, cecinit:

*Ales Phasiacis petita Colchis,
Atque Asrae volucres placent palato,
Quod non sunt faciles; at albus anser
Et pictis anas exornata pennis,
Plebejum sapit. Vltimis ab oris
Attractus scarus, atque arata syrtis
Si quid naufragio dedit, probatur.
Mullus jam gravis est: amica vincit
Vxorem: rosa cinnamum veretur.*

Quicquid quaeritur, optimum videtur.

Hoc de Medicina nostra pariter optimo jure scribere licet, dum Medicorum et aegrorum plurimi, medicamentis alieno sub sole natis inhiant, maximeque expetitur id, quod

remoto arcessitur orbe.

Scilicet quo rariora, & cariora eo quoque chariora; cum tamen saepius illa, quae pedibus calcamus, cum exoticis pari passu ambulent, imo saepius illa superent. Optimus igitur labor illorum, qui indigenam medicinam, suae cuique regioni sufficientem, vindicant, earumque *ἀνταγνίσταν* omnium exponunt oculis; quod de Gallia et Lotharingia sua probarunt Antonius Constantinus et Symphorianus Campegius; de Dania Bartholinus et Borrichius de Batavia Beverovicus, de Scotia Sibbaldus; de Helvetia Gesnerus et Scheuchzerus.

Horum omnium studium eo collineat, ut ostendant illud Poetae:

*Prospexit natura sibi. Quod habere necesse est,
Sub quo vis coeli climate mundus habet.
Est stupor in nobis, gravis ignorantia mentes
Possidet, et quae sunt proxima spernit homo.*

*Quod procul est curat, longinquis quaerit in oris,
Sponte licet tellus det meliora domi.*

Nec haec proximorum labes seculorum, ut nostra nobismet sordeant; Plinii quippe querela arguit, Libr. 24. c. 7. jam suo tempore vitium hoc invaluisse: *Hinc nata medicina*, inquit, *haec sola naturae placuerat esse remedia parata vulgo*, inventu facilia ac sine impendio, ex quibus vivimus. Postea fraudes hominum et ingeniorum capturae officinas invenere istas, in quibus sua cuique homini venalis promittitur vita. Et alibi: *Arabia atque India in medio aestimantur, ulcerique parvo medicina a rubro mari imputatur, cum remedia vera quotidie pauperrimus quisque coenet.*

Haec tot seculis inveterata, exotica medicamenta habendi cupido ex animis hominum praedjudiciis jam obcoecatis, aeque difficulter eradicabitur, ac illa modo memorata

prodiga rerum

*Luxuries, nunquam parvo contenta paratu,
Et quaesitorum terra, pelagoque ciborum,
Ambitiosa fames, et laetae gloria mensae.*

Cum igitur desperemus de reducenda iterum medicina indigena, in id incumbendum medico maxime, ut ad morem rite indagatorum Indigenarum, devecta a remotissimis oris ad nos, pariter explorentur, ulteriusque examinentur, num fucis inquinata a mercatoribus lucrum ex nostra saepius stultitia captantibus, an carie et situ e longoitinere skateant, indeque in usum medicum vocari possint? Praeter nota jam exotica, dantur insuper inter immensas istas stupendasque opes, quibus auri gemmarumque dives India, singulis annis Europam nostram beare solet, plurima nomine tantum nota naturae cimelia, quae, ni medicus, dum illorum mentio injicitur, ignorantiae culpam incurere velit, rimanda sunt.

Ne igitur, quod aliquoties jam mihi, pruriente hoc seculo ab exteris urbem nostram transeuntibus factum, contingat pariter aliis, ut exhibitis rarioribus nunquam visis, nunquam au-

ditis,

ditis, ad silentium redigantur, a tot jam amicis, quorum iussa capeffere fas est, monitus in animum induxi, nonnulla adhuc exoticorum, e quorum classe in Parreira brava, Mungos et Ananasa specimina jam dedi ulteriori examini subicere, et quae de illis lecta mihi collectaque, publicis destinare usibus, partim ut pateat, an, Seneca iudice, ex eorum genere sint, quibus vel ex natura sua, vel ex opinione vulgi magnitudo accedit; partim ut meo exemplo viri, hoc in studio doctiores exercitatioresque, in locis praecipue istis, ubi rerum harum ex Indiis allatarum copia suppetit, inciteantur, ut in scriniis saepius latentia scripta acutissima, incomtis hisce meis, nec pumice expolitis, lucem majorem concilient.

*Jamque sub examen, quodcunque dat Indica Tethys
Mittitur.*

BELELING vel BELILLI aut BEDILLE, in Transact. Angl. forte ex typothetae errore, dictum, exinde proveniens medicamentum, si famae fides, saluberrimum, quod frustis arundineis excavatis impactum, calceque indurata in extremitatibus firmatum ad nos affertur. Concretum inibi contentum, Piscium mentitur sanguinem, pingue quoad tactum, saporis lascivi salini amaricantis, odoris hepatum piscium exsiccatorum: hinc ipsi ab Indis nomen *Dara Belilli* seu *sanguis Belilli* inditum, cum de piscium sanguine nil quicquam participet, licet marinos agnoscat natales.

Cap. II.

Qui primitus notitiam hujus dedere medicaminis, retulere, *Dara Belilli* succum existere plantae expressum, nescii tamen, cui plantarum generi accensenda foret. *Belille* equidem frutex est altitudinis sesquihominis, sinuosis ac tortuosis ramis arbores scandens, radices habet rufas, fibras emittens capillatas; caules alit lignosos nodulatos ac in supremis partibus quadrangulatos; folia sunt oblongo-rotunda, tenuia, pilosa, ac velut lanuginosa, candida; hinc plantae quoque in Lingua Bramanum *Sravadi* audiunt, qua voce color candidus denominari solet.

Mirus

Mirus naturae lusus est in hoc frutice, ob varios colores, quibus flores exornantur; eorum enim aliqui sunt pulchre rubicundi, alii vero albiſſimi, qui flores albi apud Indos tam frequenter comedi ſolent, ac apud nos lingulatum blitum vel beta. Ejusmodi mutationem florum diverſicolorum in uno caule videre licet, in Solano Mexicano flore magno Caſp. Bauhin. in Pinac. ſive admirabili Peruana, cujus flores alii flavi, alii rubri, albi alii, diſcoloresque alii, non ſecus ac in hac *Belilla*. Hinc Excell. Commelinus credit, eam pro arboreſcente illius ſpecie haberi poſſe, ni fructus differrent ſeminaque. Fructus enim oblongo-rotundi, et minutulis obſiti pilis; cum immaturi, ſunt virides, cum vero maturi, ad flavum vergunt, intus carne denſa, viridi, ſaporis adſtringentis et ſubacidi. Latet in his fructibus congeries ſeminum minutulorum, quae in ea jacent velut ſemina piſcium, ac in quatuor ſeries per membranam intermediam albicantem diſtincta, ſuntque colore viridi, cum in imo ſunt coadunata, ſeorſim autem ſingula conſpectui oblata, albicantia et transparentia inſtar arenularum, matura ſunt colore nigerrimo. Haec aliquanto latius ex Horti Malabarici Tom. II p. 27. excerpti, ut omnibus innotefcat, *Dara Belilli*, quod deſcribere conſtitui, cum *Sravadi* Bramanum nihil commune habere.

In Catalogo ſimplicium Exoticorum addito inſimul pretio, quorum copia venalis expoſita apud Pharmacopoeorum Amſterodamenum ſolertiſſimum Hiftoriaeque naturalis et ſcientiſſimum et cupidiffimum, Albertum Seba, occurrit oleum deſtillatum Bellilis Afric. pretio quatuor florenorum uncia. Cujus ſtirpis vel plantae non equidem conſtat, an jam deſcriptae Malabaricae *Sravadi*, an alterius. An non forte pertypotheſtae vitium Bellidis Africanae?

Marinus et falſo-laſcivus *Belilli* ſapor plurimos induxit, ut e planta marina ejus arceſſerent primordia, nec tamen ulla plantarum illarum ſiccarum et exſuccarum ſupererat, productioni hujus materiae idonea, quippe e quibus, ceu e pumice, nec aqua, nec ſanguis exprimi poteſt; *car beaucoup des plantes marines*
ne

ne ressemblent qu'a des plantes. Enfin la Botanique de la mer n'a presque rien de commun avec celle de la terre : plurimae enim marinae plantae referunt tantum plantarum similitudinem ; quippe Botanica marina ferme nihil cum terrestri commune habet. Verba sunt Histor. Acad. Reg. Scientiar. Ao. 1700. p. 87.

Alii ex *Holothuriis* concreto illo marino, summe noxio venenatoque, ortum deducere autumarunt ; quod Zoophyti genus in Indiae orientalis mari maxime obvium, tantae tamen perniciiei, ut, si imprudentius quis hanc salii progeniem contrectaverit, ardor statim manum invadat, tanquam si aqua ferventi suffusa esset, et nisi appposito statim allio contuso cum aqua subveniatur, prae dolore in febrim quis incidat, quod tristi experientia edoctus, de se ipso testatum reliquit Jacobus Bontius Hist. Natural. et Med. Indic. libr. V. c. 27. Hinc urticis marinis accenset Plinius ille Amboinicus, Clariss. Rumphius, *Epidormidesque marinas* nominat, inque lingua Amboinensi *Huron* dictas refert, additque : *Si Amboinenses Latinam callerent linguam, crederem ab urendi facultate iis nomen dedisse.* Hinc forte est, quod Sextus Empiricus, non ignobilis Philosophus, Zoophyta, quae inter *Holothuria* fere primatum ducunt, ex igne generari prodiderit.

Deleteria hac noxa non obstante, lucro inhiantes fallacissimi mortalium omnium Sinenses, ut liquorem suum destillatum *Arak* dictum, tanto penetrantius reddant, oryzae *Holothuriorum* succum immiscent ; unde non mirum Bontio esse videtur, Belgas nautas, hujus *Arak* potui inhiantes, sanguinis sputum, phthisin, marasimum ipsamque contrahere mortem, atque hoc esse, ut Plautus ait, quod homines tam brevem vitam colant, cum instar strigilum, intestina abrasant et exedant ; cui malo auferendo a laudato jam Bontio Infusum Rhabarbari in decocto Tamarindorum tanquam specificum commendatur. Et licet depellendo perniciosissimo hoc Sinensi invento, haud exigua illis poena decreta, qui in flagranti istoc deprehenduntur lecocinio ; dantur tamen Apicii, qui in perniciosissimis his illecebris,

gustus delicias quaerunt ; holothuria enim marinae incoquunt aquae, additisque Sajor Sanga, Limonum succo, corticibusque tenuissime incisis, arundini excavatae, instar *Belilli* infundunt, et condiendis cibis asservant, credentes, coctione et admixtione acidi Limonum destrui vim deleteriam, quae omnia refert Cl. Rumphius Mus. Amboin. Libr. I. cap. 42. p. 50.

Sic de adnascante in maris superficie rupibus, postea hinc inde fluctuante *Firome* et *Konbu* vulgo et literatis dicto, memorat Exc. Kaempfer. Amoenit. Fasc. V. p. 833. totum genti post praeparationem esculentum esse, quanquam coriaceae substantiae, ideoque *Tethyis* similis. Verisimile autem est, *Holothuria* repertu dari innoxia et inertia, quippe *urticae* marinae pariter inertes aequae ac urentes. vid. Cl. van Heide in Experim. circa *urticam* marinam. Firmant hoc ulterius nidi illi notissimi *avium*, omni deleteria acrimonia destituti, pro obsoniis ad coquinas expetiti, quos rupibus oceani orientalis affixos, ab hirundinibus marinis domesticis multo majoribus paratos, ex *holothuriis*, mari innatantium, materia parari, et a Japonensibus *Jenuda*, item *Jeniku* vulgo *Jens* vocari, refert Cl. Kaempferus loco citato. Cum vero *Dara Belilli* arundini excavatae aequae ac *Holothuriis* concretum, cujus e Rumphio mentio injecta, inclusum sit, factum inde credo, ut a nonnullis marina haec producta confunderentur.

Proxime ad metam vergunt, qui *Belilli* origines in *Tethyis* quaerunt *Zoophyto*, cujus in Scholis medicis nomen aequae ac natura paene ignota; hinc ad melius intelligendam, quam tractamus materiam, e veteribus in memoriam revocare necesse duximus *Tethya*.

Cap. III.

T*ethya* a *Tethy* Dea nomen traxisse volunt; marinum concretum a Dea marina. Sic enim plurimis Poëtis Graecis et Latinis pro Mari sumitur et origine fluviorum, teste Hesiodo
Θεογον. V. 337.

Τηθύς δ' Ωκεανῷ ποταμὸς πέπε δινῆεντας.

Tethys autem Oceano flumina peperit verticosa.

ac V.368 Ἰλῆες Ωκεανῷ, τὰς γένετο πότνια Τηθύς.

Filii Oceani, quos genuit veneranda Tethys.

Insularum quoque fingitur mater, eodem Hesiodo V.363.

Ἀὐτὰρ δ' Ωκεανῷ καὶ Τηθύος ἐξεγένοντο.

Atque hae Oceano et Tethye prognatae sunt,

canente: hinc circa eandem Tethyn et Oceanum congregari Insulas, et chorum agere, fingit Callimachus, tanquam filias nempe circa patrem Oceanum ac matrem Tethyn, quas inter primaria Delus. Sic Battiades Hymn. in Del. v. 17.

ὅππότε' ἐς Ωκεανόν τε καὶ ἐς Τιτηνίδα Τηθύν.

Νῆσοι ἀολλίζονται· αἰεὶ δ' ἔξαρχος ὀδεύει.

Quamdiu in Oceano et Titania Tethy,

Insulae erunt: sed semper Delus primaria habebitur.

Callimacho consentit Lycophron, qui Titanitidem pariter vo-

cat,

γραῖαν ξύνευνον Ωκεανῷ Τιτανίδα,

Anum Titanidem Oceani conjugem.

Et ex Latinis Ovid.

- - Oceanus quondam Titanida Tethyn,

Qui terram liquidis, qua patet, ambit aquis.

Obtinuit autem hoc nominis, quod inter Titanas foeminas Tethys, juxta Rheam et Themis, ab antiquis Mythologis relata. Hinc Τιτανίς appellata itidem *Themis* apud AEschyl. Prom. v. 873. et alibi secundum eundem, *Phoebe* Τιτανίς. Evmen. v. 6. et Τιτανίς Μῆνη, *Titanes Luna*, quae eadem cum *Phoebe* legitur apud Apollon. Rhod. l. 4. v. 54. aliam tamen significationis hujus causam mox suppeditabimus.

Ad imitationem Grajorum maris quoque Deam Tethyn pronuntiarunt Latini. Sic Ovid. Metamorph.

Et ad canam descendit in aequore Tethyn.

Senec. in Troad. v. 878.

Te magna Tethys - - -

Placidumque numen aequoris tumidi Tethys.

In Hercul. Oeteo v. 1899. *Audiat idus utraque Tethys*; una nempe Solem orientem emittens, altera occidentem excipiens; vel eodem significatu, quo *Neptunus* pariter Catullo *uterque* dicitur, de quo vid. Nerium nostrum. Sic Silio Italico *reciproca Tethys*; Lucano, *vaga Tethys*; aliis, *fugax, refuga, sal-sa, gelida* vocatur; quae epitheta mari potissimum conveniunt.

Tethym tamen terram potius esse plurimi, contendunt. Et Eustathius quidem κριτικώτατος in Homer. Iliad. π. Tethya a Tethy ideo nomen obtinuisse credit, quia prae caeteris marinis naturae sunt terrenae, (τὰ τήθη γεώδη μᾶλλον τῶν ἄλλων θαλασσίων) propter ambientis testae duritiem. Tethym autem terram esse et Titacam, probatum ibimus ex Diodoro Siculo, Auctore, ex Nobiliss. Barthii ad Stat. IV. Theb. p. 1175. elogio, minime pro vulgari aestimando, quem Plinius apud Graecos nugari desuisse auctor est, utique tam propter tituli spretam ambitionem, quam fabularum discretionem. Non enim alio fine primos tres libros scripsisse videtur, quam ut aliquam fabulosam temporum historiam conficeret. Hic igitur Histor. Libr. III. p. 190 edit. Rhodom. Τιταίαν sive Tethyn, Οὐρανῶ primo Atlantiorum Regi marito, XIX. liberos peperisse: τὴν δὲ Τιταίαν σώφρονα οὖσαν καὶ πολλῶν ἀγαθῶν αἰτίαν γενομένην τοῖς ἄλλοις ἀποθεωθῆναι μετὰ τὴν τελευταίαν ὑπὸ τῶν εὐπαθόντων γῆν μετονομασθεῖσαν. *Tetaea autem, quod et prudentia et meritis erga alios excelleret, post fata inter Deos ab his, quos beneficiis sibi obligarat, recensita fuit et Telluris nomen accepit.* Atlantii enim, pergit Diodorus, Deos apud se natos gloriantur, atque huic suae assertioni illustrissimum Graecorum Poëtam τὸν ἐπιφανέστατον τῶν παρ' ἑλλήσι ποιητῶν, adstipulari dicunt, qui Junonem sic interloquentem fingit:

Εἶμι γὰρ ὀψομένη πολυφόβῃ πείρατα γαίης,
Ωκεανόν τε Θεῶν γένεσιν καὶ μητέρα Τήδαν.

Longinquos abeo fines intrisere Terras,

Oceanum Tethymque, patrem matremque Teorum.

Haec Σικελίδης Διόδωρος μέγα κλέος ἱσχυριῶν, e maximi Jos. Scaligeri elogio. Credidere nonnulli, Poëtam, quem citavit, esse Hesiodum.

dum; sed Homerus merito hoc mactatur elogio; versus quippe Iliad E. v. 200. legendi. Discimus ex hoc Diodori loco, Tethyn siue Titaeam fuisse Vrani siue coeli uxorem, liberosque inde creatos Titanas dictos; unde nomen illi Titaniae Tethyos, non quod filia Titanum, quod supra retulimus, sed mater. Huc collineat AEschylus Prometh. v. 205.

Τιτᾶνας οὐρανῶ τε καὶ χθονὸς τέκνα.

Titanas coeli et Telluris liberos.

Tityonis forte nomen hinc ortum, quippe a Vigilio dicitur *Terrae omniparentis alumnus*.

Doctiss. Rudbek. Atlantic. T. II. c. 4. p. 59. probare nititur, Titaeae vocem apud Diodorum fluere ex Gothica Lingua, et significare *Te-Deja, Terram Deam*. Titaea forte a Τίτθῃ. Sic enim nutritrix. Aristophan. ἰππ. v. 723.

Καθ' αὐτοὺς αἱ τίτθαι γε σιτίσεις κακῶς.

Nutricum more tu populum pascis male.

Vid. quae ad hunc locum habet Scholiastes et ex illo Suidas, quia nimis longus. Probant porro Tethyn Terram denotare Hesychius: Τηθύς ἡ γῆ, et in voce Θέτις. ἡ δὲ γῆ λέγεται Τηθύς. Ad priorem Hesychii locum respiciens Cl. Matth. Martinus in Cadm. Graec. Phaenic. *Tethyn, Terram* ex Hebraico *עוֹלָם lutum* deducit.

Eustathius pariter p. 978. Τήθυς τὴν κοινὴν τροφὸν γῆν, *Tethyn communem nutricem Terram* pronunciat. Suidas dilucidius, quam reliqui omnes, scribit: Τηθύς, ἡ γῆ, παρὰ τὸ τιθηνὴ εἶναι, καὶ τροφὸς Ὀμήρου Ωκεανὸν τε θεῶν γένεσιν, καὶ μητέρα Τηθύν, τρεῖς γὰρ υἱοὺς ἔσθ' αὐτῇ καὶ ξηρὰν. *Tethys Terra, quod altrix et nutritrix sit animalium. Homerus: Oceanum deorum parentem et matrem Tethyn, hoc est humidam et siccam naturam.* Et in voce, τιθηνός, κατὰ μεταφορὰν λέγεται καὶ ἡ γῆ τιθηνός. *Per translationem et ipsa terra dicitur τιθηνός, quod omnia animalia nutriet et alac.* Ideo dicitur *alumna* et per syncopen *alma*. Homerus jam olim illud indicavit, appellans terram modo τροφεγῆν, modo πολύφορβον, modo ῥωτιάνειραν, modo παμμήτορα Τήθυς. Apud Suidam scribitur: Τιθηνάς, τροφᾶς

τροφῆς, καὶ τιθνητέρα Restituit et interpolatur hunc locum Aemilius Portus. Τιθῆνας, τροφῆς, καὶ τιθνητήρ, τροφῆς ἢ τροφεύς, καὶ τιθνητέρα, ἢ τροφῆς, ἢ καὶ τιθήνη. *Titbenas nutrices et Titbeneter. Nutritor, Nutritius, alumnus, altor. i. e. qui alit et nutrit. et Titbeneteira Nutrix alumna, quae nutritas alit. Altrix.* Distichon Epigrammatis libr. III Epigr. 167.

πολλὰ τιθνητήρ ὀλοφύρατο, χερσὶν ἀμήτας

Ἀνδρομάχοις δνοφερὰν κρατὸς ὑπερθε κόνιν.

Multum nutritor luxit, manibus congesto

Bellicosus atro caput supra pulverem.

Eustathius tamen testis est, Tethyn sumi pro ipso Oceano: αὕτη (Τήθυς) γὰρ Ὠκεανός. *Ipsa etiam oceanus.* Verum quid per hanc Tethyn intellexerint prisci naturae consulti, aut ut eos subinde Veteres vocant, οἱ Θεολόγοι, omnium optime e Proclo Libr. V. in Timaeum nos docet illustriss. Spanheim. Not. et observ. in Callimach. Hymn. in Del. p. 333. ubi Proclus varias refert de eadem opiniones, ac inter alia p. 293. τὴν δὲ ΤΗΘΥΝ, οἱ μὲν τὴν ὑγρὰν αὐτὴν ἔσσαν φάσιν, οἱ δὲ τὴν πολυμετάβολον φύσιν, οἱ τὴν τῷ παντός ἐνθυμοσύνην, ὁ δὲ Θεὸς Ἰάμβλικος, ποιητικὴν διάθεσιν εἶναι αὐτήν, τὴν ἐν τῷ ἐνεργεῖν δραστήριον ὑποτίθεται κατὰσασιν. *TE TETHYN autem quidam dicunt esse ipsam humidam naturam: alii vero naturam plurimum mutabilem, nonnulli universi concinnam ordinationem: divinus autem Jamblichus supponit illam esse effectricem dispositionem, seu in operando promptam ac efficacem constitutionem.* Quibus addit in sequentibus, unde dicta sic eadem TETHYS, nempe juxta traditam, a Platone in Cratylo ejusdem vocis, quam parum probabilem, originem, ac ejus praeterea ab Oceano discrimen: τῷ οὖν Ὠκεανῷ πᾶσαν κίνησιν γεννῶντος ἀθρόως θεῖαν, νοερὰν, ψυχικὴν, ἢ ΤΕΘΥΣ ἔσα διακριτικὴ τῶν κινήσεων τῶν ἐνδον καὶ τῶν ἔξω καλεῖται Τηθύς διαττώσα καὶ διηθεῖσα τὰς ὑλικὰς αὐλῶν κινήσεων. *Quum vero Oceanus omnem motum gignat promiscue, divinum, intelligibilem, animale, naturalem, TE TETHYS autem ea sit, quae discernit motus internos et externos, ideo inde etiam dicta, quasi percribens et percolans materiales motus ab immaterialibus.* Quae loca ideo obiter adscribere placuit viro illustrissimo, ut vel inde eorundem Platoniorum in explicandis veterum Poëtarum θεολογούμενοις multi-

multiplex varietas, aut etiam ἀπορία elucescat. Conferri cum his ab Ill. Spanheimio adductis possum: Phurnutus de Natur. Deor. c. 8. c. 17. p. 172. et 177. Heraclid. Ponticus Allegor. Homer. p. 444. et passim alii plures, qui *Thetin* scripsere, e Mstis correcti ideo ab eruditissimo Gale. Itaque cavendum, ut id postremo addam, ne quis *Tethyn* et *Thetin* confundat, quoda summo viro Salmasio ad Plautum in Trinum. Act. 4. Scen. I. v. 1. factum annotavit Anna Daceria, seculi decus.

*Salsipotenti et multipotenti Jovis fratri et Nerei Neptuni
Laetus lubens laudes ago.*

ubi legendum putat: *Nereine Neptuni*; et addit: Nereine Neptuni uxor, quae vocatur Thetis Poëtae: et ibi fallitur; nam Thetis Neptuni uxor non fuit, sed oceani, vel secundum alios, Vrani conjux. Hunc autem locum Plauti sic explicat foeminarum eruditissima: *Laetus lubens laudes ago salsipotentī et multipotenti fratri Jovis et Nerei (in Dativo) Neptuni*, subaudi filio, ut dicitur Alexander Philippi. Differentiam utriusque expressit Catullus:

Tene Thetis tenuit pulcherrima Neptunine?

Tene tuam Tethys concessit ducere Neptem.

ac Hesychius: Θέτις, ἡ μήτηρ Ἀχιλλέως, ἡ δὲ γῆ λέγεται Τηθύς.

Fuit autem Thetis Nerei Doridisque filia, quam cum Jupiter ob hujus pulchritudinem adamaret, uxoremque ducere decrevisset, monitus a Prometheo, qui a fatidica Themide audiverat, quod filius ex ea, patre major futurus esset, destitit, ne quod Saturni Patri acciderat, idem sibi contigisset; hinc Ovidius.

Jupiter aequoreae Thetidis connubia vitat.

Quamvis fabulam hanc aliter recenscat, et filiam Thetidi e Jove tribuat, Apollodor. Biblioth. Libr. I. cap. 3. §. 6. p. m. 9. 10. Edit. Paris. Th. Gale. Vocatur Neptis Tethydis ob Doridem Tethyos filiam, atque inter Nereides et Oceaninas refertur ab Hesiod. Theogon. v. 244.

Εὐδώρη τε. Θέτις τε. Γαλήνη τε, Γλαύκη τε,

Eudoraque, Thetisque, Galeneque, Glaucēque.

Iterum

Iterum Ovid.

Vecta est fraenato caerulea pisce Thetis,

nempe Delphino, uti Nereides, de quibus in Nerio nostro.

Tandem haec Thetis a Pelco, AEaci filio, Chironis Nepote, in expeditione Colchica adamata est, qui illam sive invitam sive volentem duxit. Nuptiae in Pelio Thessaliae monte circa Chironis antrum celebratae, eoque omne Deorum genus invitatum, excepta Discordia. Haec ut contemptum ulcisceretur, Pomum aureum inscriptum: PVLCHRIORI, nuptiali Deorum confessui projecit, Dearumque postea aemulationi ansam dedit. Ex hoc marito filium suscepit Achillem. Hinc:

Felix et nato, felix et conjuge Peleus,

Censente Nasone toties laudato. Pulcherrimam fuisse, Poëtae testantur; ideoque ἀργυρόπεζα dicitur Hesiod. Theog. v. 1006.

Πηλεὶ δὲ δμῆδεϊσα θεὰ Θέτις ἀργυρόπεζα

Γένετ' Ἀχιλλῆα.

A Peleo autem subacta Dea Thetis argenteos pedes habens,

Peperit Achillem.

Orpheus pariter in Argonauticis v. 383. hoc nomine mastavic. Filium Achillem infantem adhuc stygiis immerisit undis, utque invulnerabilis fieret, Chironis avi educationi tradidit, venturi praescia Thetis. Mythologiam ejus ex Iliaca Tabula, quam Excell. Fabrettus edidit, commentario illustravit Solertissimus Begerus in Bello et excidio Trojano.

CAP. IV.

IN voce τίθος vocis Tethyorum incunabala quaerunt nonnulli. Exponitur haec vox ab Hesychio non tantum τροφός. *nutrix*, verum etiam τίθος, μασός i. e. *mamma*. Et Svidas: τίθοι, οἱ μασοὶ ἥτοι τῶν μασῶν τὰ ἄκρα. *Mammae vel potius ipsae mammarum summae partes*, quas Latini papillas vocant. Itali *capechia* et *cappezole*; Capitulum mammarum. Veneti *carvedello*. Insubres *Burino*, quasi uberinum. Gloss. ἀγομαάδιον (potius ἀγομάδιον)

μάστιον) *Ruma, papilla*. Item *Cizza*, forte ex Germanico *Sizzen*;
vel a sugendo. *Poppa* a papilla, *poccia* a potando. Juvenalis:

Et potanda ferens infantibus ubera magnis.

Vid. Excell. Ferrar. in Origin. Lingu. Italic. p. 301.

Diminutivum vocis τίθος est τίθιον mammilla; qua voce
passim prae aliis utitur Aristophanes in Batrach. sive Ran. v. 415.

τίθιον πρόσκυψαν,

Aspexi papillas.

Πλατ. v. 1068. κατὰ τῶν τιθίων,

Εφάπτεταί σου. *mammās tuas contrectat.*

Cum in prioribus Aristophanis editionibus sic legeretur,
syllaba una in metro redundante, auctoritate Eustathii, qui scri-
psit: καὶ τῶν τιθίων, restituit Cl. Kusterus in nitidissima Ari-
stophanis editione, ut versui justus constaret modulus.

Acharn. v. 1198.

τῶν τιθίων ὡς σκληρὰ καὶ κυδόνια,

Vt durae sunt papillae, ut sunt Cydonia.

Ραc. v. 863. τί δῆδ' ὅταν ξυνῶν τῶν τιθίων ἔχωμαι,

Sed quid cum cohaerens comprimam papillas.

Θεσμοφορ. v. 150. Ἄλλ' ὡς γυνή; δῆτ' εἴτα ποῦ τὰ τιθία.

An vero ut foemina? ubi igitur mammae.

et v. 696. Εξαργάσας μὲι φροῦδος ἀπὸ τῶν τιθίων.

Rapto ab uberibus meis e conspectu aufugit.

Αυσισρ. v. 83. Ὡς δὲ καλὸν τὸ χεῖμα τιθίων ἔχεις.

O bellulae istae quas habes papillulas.

A voce hac τίθιον, descendere videtur vox Gallica *Teton*
citius, quam a τίθος vel τίττος, quod eruditissimo Menagio pla-
cuit dans les origines de la Langue Françoise. p. 842. Ejusdem
originis credit esse Cl. Cruciger in Harmonia Linguar. Cardinal.
§. 316. latinam vocem *Titillo*, quod fit τῶν τιθύων praecipue
ac mollium partium contrectatione, a quo Flandricum *Kitteln*
et Germanorum *Ribeln* fluit.

Nec voce τίθίων tantum utitur Aristophanes; sed et ejus
loco τίθης substituit. Θεσμοφορ. v. 647.

καὶ νῆ Δία τίθης γ' ὥσπερ ἡμεῖς ἐκ ἔχει.

Nec per Jovem mammās, ut nos habet.

Sic pariter Lysias Orat. I. p. 6. Παιδίον, ἕνα τιτθῶν αὐτῷ διδοῦς
Infantulus, cui unam mammam dans. Diversae autem ab his τιτθῖαι,
 fasciae, quibus comoedi utebantur, ut de iis Alexis apud Athe-
 naeum Libr. XIII. p. 568. et prout versus illos distinguit ὁ πᾶνς
 Grotius in Excerpt. Comic. p. 571.

κοιλίαν ἀδρὴν ἔχει

Τιτθῖαις ταύταισι τούτων, ὡς ἔχουσ' οἱ κωμικοί.

*Sicut venter prominet fasciis, videre quales in Comoediis
 licet.* Vid. Illustriss. Spanheim. Not. in Aristophan. Plut.

Caeterum non sine admiratione observavi omnes paene
 Linguas circa nomenclaturam illius, quod primum nobis prae-
 buit alimentum, conspirare. Eruditissimus quippe Menagius in ra-
 dicibus Linguae Graecae vocem τίτθην ἀπὸ τῆς τίθῃμι, quoniam in
 ore infantis ponitur, deducit, vel ut Athenaeus expressit: διὰ τὸ
 ἐντίθεσθαι τὰς θύλας, *quod papilla ori inditur.* Si Ebraeae tanquam
 primaevae Linguae assurgimus, a voce מָם *uber, mamma, mam-*
milla, omnia facillime possunt derivari. Cum enim usurpetur tan-
 tum pluraliter sive dualiter, et vulgo scribatur מָמִים quilibet faci-
 le videt τίτθην Graecorum inde nil plane differre, a qua denomi-
 nationes aliarum Linguarum pleno quasi alveo fluunt. Est au-
 tem ex Hebraeo מָם commutato מ in מ. Semel pro eo usurpa-
 tur Hebraicum מָם *uber, mamma*, et pluraliter tantum usurpatut
 semper alias מָמִים. Nomenclator Eliae Levitae p. 19. מָמִים *mammilla*,
 τιτθῖον. Ad quae verba Clariss. Drusus Pater: מָמִים *mammilla*, imo
 מָם *mamma*, מָמִים *ubera*. Sunt, qui ubera interiora,
 mammās ipsas eminentias dici volunt. Apud Joh. Isahac מָם
mamma, מָם idem. מָם vel מָם *uber animantium.* Apud Tal-
 mudicos מָם significat *epistomium* labri vel alterius vasis aquam
 continentis, quod instar mammae mulieris factum erat, et aquas
 effundebat. Jom. fol. 37. vid. ἐβραϊκώτατος Buxtorf. Lexic. Rab-
 bin. p. 503. et 2565. Cl. Cruciger in Libro doctissimo, sed non u-
 bivis obvio, inscripto: Harmonia Linguarum Cardinalium, §.
 319. a voce Chaldaica מָם vocem מָם et מָם derivat, illam
 quidem

quidem *Amicum* denotantem, quod infantibus matrum ubera sint acceptissima et amicissima; hanc *Mandragoram*, cujus poma mamillarum referre deberent ubera, si vera sunt, quae Rabbinum narrant.

Ab Ebraeo מָתָן vel מָתָה, Graecorum μήτηρ et τίτηρ, μήτηρ et τίτηρ, facile erit reliquarum Europaearum Linguarum denominationes eruere. Gothicum nempe *Disse* vel *Ditte*, *mamma*, teste Eruditissimo Rudbekio Atlant. T. II. cap. VI p. 446. unde *Detja* et *Deggia* lac praebere in Verel. Indice Linguae veteris Scytho Scandicae sive Gothicae p. 50. *Titte* quoque *mammam* denotare, tradit vir eruditissimus Atlant. T. II. c. 4. p. 58. Dolendum in Evangelio Gothico Viphilae a Generos. Stiernhielm. et a Fr. Junio edito, deesse caput XI. Luc. in cuius versu 27. *mammæ* mentio injicienda fuisset. Ad imitationem Gothicae vel potius Ebraeae, Saxones et reliqui Germani scribunt *Dutte* et *Tütte*, Frisii secundum Drusium *Tätten*. Sic a μήτηρ Hispanicum *Teta*, Italicorum *Tetta*, Gallorum *Teton*, Cambro-Brit. *Teth*, Anglorum *Teate*, Belgarum *Titte*, et sic de reliquis.

Liquet ex haecenus allatis μήτηρ et τίτηρ nutricem *mammam*que significare, ut μάσος quoque teste Scholiaste Callimachi ad v. 96. *Hymn. in Cererem*: ὁ μάσος ὃν ἔπιθεν, ἤγουν ἡ τροφός. Prout scilicet jam olim, observante Illustriss. Spanheimio ad hunc locum, *mammæ* dictas ab infantibus *matres*, quae vulgo illis nutricum officium praestare erant solitae, e Varrone liquet libro de liberis educandis apud Nonium in voce *Buas*; nempe *cum cibum ac potionem buas et papas dicunt*, et *MATREM MAMMAM, patrem, tatam*. Hesychius: τιβηνὸς γὰρ ἡ τροφός καὶ τιβητοί, οἱ μάσοι. Vnde notus ille Martialis jocus de *Afra* vetula Libr. I. Epigr. CI.

Mammæ atque tatas habet Afra, sed ipsa tatarum dici, et mammarum maxima mamma potest.

Sic vice versa *nutricem* pro *mamma* dixit Veronensis Vates; annotante eruditissima Anna, et quod adhuc magis miretur, *Lac* quoque pro *nutrice* apud Callimachum in Epigramm.

54. ἀγαθὸν γάλα, pro *bona nutrice*. Hinc Deae nutrices mammo-
sae effictae apud Antiquos dictaeque τηθήναι, quae vox *matrem*,
nutricem, simulque *mammam* designat, de quibus plura in pecu-
liari de Deabus Tethenis dissertatione.

Jam Tethya quoque mammillarum specie haerent in saxis,
sed ita haerere cernimus, ut quasi ipsorum pars saxorum sint; ita Te-
thya dicta quasi papillae, ut concinae hac de re Aristotelem inter-
pretatur maximus maximi Filii Parens, J. C. Scaliger, Comment.
in Histor. Animal. Libr. IV. cap. IV. §. 132. Edit. Tholosan. Audi-
endus hic iterum Eustathius in Odyss. Δ; qui a verbo Δῶ, Δήσω,
quod significat δηλάζω, et est *lactō, sugo*, deducit τηθεα, τηθη et τηθις,
pro qua ultima voce apud Pollucem in primis Editionibus τιθις le-
gi, testis est post Seberum Cl. Jungermannus, cum τηθις legendum
sit, id quod Nunnescius ad Phrynich. Eclog. I. in μάμμην jam monuit.
Vid. pariter Ammon. de differ. et similitud. Vocabulor. Est autem
τηθις ἡ δὲ πατρὸς ἢ μητρὸς μήτηρ, τηθη. Vid. Pollucis Edit. nov. Hemster-
huis. Libr. III. c. II. Sect. 17. p. 274. Pollucis verba reperiuntur
pariter apud Svidam, qui haec sequentia insuper adjungit: ἡ κλητικὴ
ὦ τηθα. τιθις δὲ θεία. *Vocativus* ὦ τηθα. *τιθις vero* θεία *amita*. AEmi-
lius Portus ad haec Suidae Verba commentatur: *Italice corrupta*
voce apud quosdam dicitur Zia et θεῖος patruus Zio. Citat porro
Svidas seq. *Aristophanis* in Acharn. v. 49. locum.

Γάμη δὲ Κελεὺς Φανναρέτην τηθὴν ἐμήν.

Celeus, is Phannareten duxit a viam meam.

Vid. pariter Isaeus Orat. p. 505. Edit. Hanov. Julian. Orat. I.
p. 6. A. Edit. Spanheim. qui vir illustrissimus Not. in prim. Julian.
Oration. p. 42. hoc annotatum reliquit, τηθὴν materteram subinde
apud veteres Grammaticos denotare, et ejus exemplum suppedi-
tare Andociden Orat. I. p. 237. ἴν' ἐξελάσῃ τὴν τηθὴν ἢ θυγατρίδην: ut
scilicet neptis materteram excludat.

Ex hac τηθης derivationis diversitate fluit et scriptionis dif-
ferentia: τηθος et τηθυον rectus singularis a Graecis effertur, ut
σηθος et κρόμμυον. Pro τηθεία apud Aristotelem Hist. Animal. Lib.
V. cap. 15. in penultima reponit stupendae eruditionis Aldrovan-
dus

judicat, putatque *muriculos* esse *Musculos*, quos hodie *mytulos* vocamus, quorum accuratissimam Anatomen scripsit solertissimus van Heide. *Muribus* autem in versu substituit *Murex*. Non possum, quin ad locum Aristophanis supra citatum, et ab Athenaeo jam explicatum, Scholiastis pariter adjungam interpretationem :
 τήθας δὲ καὶ τὰς τροφάς. εἰσὶ δὲ καὶ ὅσραι θαλάσσια --- ἀκαλήφας δὲ λέγουσιν οἱ μὲν τὰς θαλασσίας. λέγουσι δὲ καὶ τὰς κνίδας Ἀττικοί. καὶ κνίδη μὲν, ὅς ὅσον ἂν ἀπαλή ἐσι. ἐπὶ αὖν δὲ καὶ τὰς μητέρας, ταῦτέσι τὰς τῆ σπέρματος σφαίρας, ἀκαλήφη λέγεται. ἀκαλήφας ἔν, τὰς γράϊας ἐκάλεσαν. ἐπειδὴ σερραὶ ἦσαν, καὶ γενναῖαι, καὶ γὰρ τὸ φυτᾶριον δάκνει. ἐπεὶ ἔν εἶπε τηθῶν, εἶπε μητριδίων, ταῦτέσι, τῶν ἐχέσων τὸ σπέρμα τῆς βοτάνης τῆς ἀκαλήφης. δάκνυνται δὲ αὗται τοιαῦται δὲ καὶ αἱ γράϊαι. μητριδίας δὲ ἐκάλεσε τὰς ἐχέσας τὸ σπέρμα. *Tethas etiam vocant ipsas nutrices : sunt autem et ostrea marina, quae τήθας vocantur --- Acalephas vero dicunt, alii quidem, marinas, Attici vero sic vocant et ipsas κνίδας i. e. urticas, herbam pungentem eos, qui tangunt ipsam. Et κνίδη quidem dicitur, quamdiu tenera est, cum vero jam habet matres, hoc est, ipsas seminis sphaeras, ἀκαλήφη dicitur. Ακαλήφας igitur vocarunt ipsas anus, et vetulas rugosas, et urticarum instar pungentes, eos, qui tangunt ipsas. Ideo vero sic eas vocarunt, quia durae erant, et generosae mulieres, quas chorus alloquebatur. Etenim haec urticae plantula tangentes mordet, pungit. Quoniam igitur chorus in *Lysistrata* dixit τηθῶν, idcirco dixit μητριδίων. Hoc est, illarum, quae habent semen herbae acalephae i. e. urticae. Hae vero mordent ac pungunt. Tales autem sunt et anus i. e. vetulae longae vaequae mulieres. Μητριδίας vero vocavit vel potius μητριδία mulierculas parvas matres eas, quae semen habebant; haec Aristophanis Scholiastes a Svida pariter citatus, cum versione et paraphrasi AEmilii Porti. Vid. pariter Flor. Christianus Not. ad hunc Aristophanis locum.*

Pollux in *Onomastico* Libr. VI. cap. IX. Segm. 47. p. 591. Edit. Hemsterhuis. inter cibos e mari petitos recenset primo : τίθη, κογχύλια, ὅσραι, πόρφυραι, κήριες. *Tithe, conchulae, ostrea, purpurae, Ceryces.* Ad quae verba Jungermannus commentatur : Pro vulgato illo primo τίθη, videtur τήθη legendum esse, id enim ostrei genus esse, notum est ex Athenaeo et Eustathio. Et Hesychius :

chius: τήθεα ὄστρεα, τήθεα διφῶν, τὰ ἄρρυγα, ἢ ὄστρεα ζητῶν. Sed quid est ἄρρυγα? nisi ἄρρυ esse ἐπίφθεγμα κοπηλατικόν. parum vel nihil tamen hoc dixisse. Suidas quoque cibis ostreorum more e mari haustis accenset: τήθεα, ὄστρεα. ἰστέον ὅτι καὶ τούτοις ἐχρῶντο οἱ παλαιοὶ καὶ τοὶ τῆς τέτων ἐδωδῆς, καὶ πολὺ ἐχούσης τὸ ὕδρ, καὶ ὠφέλιμον. *Tethea, ostraea.* Sciendum est veteres etiam his ostreis usos esse, quamvis horum esus parum habeat et suavitatis et utilitatis. Nicander pariter *Tethes* non dememinit, tanquam conchae marinae: τήθη τε γεραινόμενα μνίσσι: *Tethe*, quae in musco vel in algis crescunt, vel natant vel capiuntur. Vocat autem *Tethe*, ut ejus Scholiastes exponit, *patellas veras*, quas ὠτια i. e. *aures*, Aristoteles vero ὄστρεα pariter nominat.

Nicander hypothesin, quod *Tethya* in alga et limo crescant, hausit ex Xenocrate libr. de Alim. et Aquatilib. apud Oribasium Libr. I. c. 58. *Tethea* in limo nascuntur et litoribus algae feracibus, inveniunturque in musco, alga et fuco, similiaque sunt fungo plantae marinae.

Peripateticorum Princeps licet, ut in sequentibus patebit, inter omnes dilucidissime *Tethyorum* naturam expressit, inter alia conchyliam tamen recenset l. c. Hist. Animalium, dum scribit: πίννη, ὄστρεον, μῦς, κτεῖς, σιολήν, κόγχη, λεπὰς, τήθος, βάλανος. et rursus dum scribit: ὁ μὲν ἐστὶ κτεῖς τραχυόστρεακος ραβδωτός. τὸ δὲ τήθος ἄρράβδωτον λειόστρεακον. *Pinna, ostreum, musculus, pecten, solen, concha, lepas, Tethe, balanus.* Virgatus est ex his, et aspera testa opertus pecten. *Tetheum concha laevi tectum et nullis distincta virgis.*

Deminutiva sunt τήθυνάκια sive parva *Tethya*, quorum meminit Epicharmus in nuptiis Hebes, quem locum conservavit nobis Athenaeus Libr. III. cap. VII p. 85.

* Ἄγε δὲ παντοδαπὰ κογχύλια,

Λεπάδας, ἀσπέδους, στραβήλας, κηκιβάλας, τήθυνάκια,

Βαλάνους, πορφύρας, ὄστρεα συμμεμυκότα.

Affer omniigena Conchyliam,

Lepadas, Aspedos, Strabelos, cecibalos, Tethynacia,

Glandes, Purpuras, ostrea conclusa.

Incomparabilis Casaubonus legendum putat λεπάδας ἀσπέτες, *Lepadas multas*; nam ἀσπέτες nusquam invenies. Vid. ejus doctiss. animadversiones in Athen. Libr. III. cap. V. Tethynacia igitur parva Tethya sive ostrea. Pater ex adductis locis a Graecis veteribus relata fuisse inter ostrea. Ex latinis Plinius pariter Libr. 32. cap. IX. Sect. 30. p. 860. Edit. Harduinian. *Tethea similis ostreo promuntiat.*

Saepius jam a nobis laudatissimus Aristoteles Histor. Anim. Libr. IV. cap. IV. §. 197. pag. 459. clare innuit: Τὰ δὲ καλούμενα τήθυνα, τούτων πάντων ἔχει τὴν φύσιν περιττοτάτην: *Quae Tethya vocantur, naturae sunt quaedam maxime diversa*, sc. ab ostreis. Lucem ulterius suppeditat, et quomodo ab ostreis differant, addit, eod. Libr. et cap. §. 132. pag. 437. Edit. Maussac. Tholosan. ἔστι δ' αὖ ὅλα περιέχεται τῷ ὀστέον, καὶ οὐδὲν τῆς σαρκὸς ἔχει εἰς τὸ ἔξω γυμνόν, οἷον τὰ καλούμενα τήθυνα. *Sunt quarum caro tota ambitur testa, neque quicquam nudi extra est, ut Tethya.* Obscura haec dilucidare ausus est omni aeternitate dignissimus Scaliger. τήθυνα τήθεα scribuntur apud Suidam. Tubera, calli, vētibula, a Theodoro Gaza. Itaque sic partiare. Ostracea, aut unicam habent testam, aut duas. Quae unam, aut ea tota integuntur, ut Tethya, aut non tota. Quae non tota, aut annexa ei sunt, ut patellae, aut non connexa, ut cochlea Ne tamen testam hanc Tethy-erum sibi concipiat quis velut in aliis testaceis scabram virgatamque, subjungit mox: τὸ δὲ ὀστέον ἐστὶ μετὰ δέρματος ἢ ὀστέου. *Testae natura est inter corium et testam.* Fusius porro reliquas Tethyorum partes persequitur Aristoteles, quae universae aquatiliū Historiae inseruit solertissimus Rondeletius de Zooph. Libr. cap. 21. p. 127. a nobis breviter repetenda, ne recensio Textus Graeci lectoribus taedium pariat. Duo foramina habent a se distantia, valde exigua, ita ut fere oculorum aciem fugiant, quibus humorem reddunt et accipiunt. Corio, vel si mavis testa, spoliatis primum apparet membrana nervosa, corpus ambiens, carnemque ipsarum totam continens. Nulli e caeteris testaceis similis est, in omnibus tamen sui generis eadem. Adhaeret haec

utroque ex latere membranae circumdanti, et qua adhaeret, artius id in utraque parte est, videlicet qua tendit ad meatus foras ductos per corium, quibus hauriri et emitti humorem diximus, quasi alter sit os, alter excrementi, quo tamen destituitur, exitus; alter crassior est, alter tenuior, intus cavus uterque, inter hos modico intercedente intervallo. Haec ex Aristotele Rondeletius; quibus porro e Stagirita addere lubet: *Praecingitur per medium teneri membrana: in qua vitae principatum esse, ratio congrua est.* Haec Aristotelis verba de rima seu divisione Tethyorum Michaël Ephesius declarans, ait: τὰ δὲ τήθρνα πόρους μὲν ἔχει δύο: διαίρεσιν δὲ μίαν· ὥσπερ ἂν εἰ νοήσαις ὑμενώδη σωλῆνα ἐξωγκωμένον, καὶ σχίσαις αὐτὸν ἀκροθεν ἕως κατω ἐν θατέρῳ μέρει h. e. *Meatus* (seu foramina) *quidem in Tethyis duo sunt, divisio autem una, ac si fistulam aliquam animo concipias (non aequali sed) tumido corpore: eamque in alterutra parte scindas a summo ad imum.* Tethya porro saxi adhaerere, Aristoteles refert, et quidem ita, ut secundum maximum Scaligerum, pars quasi saxorum sit, ut illis applicari possint haec Poëtae:

Eodem corpore saepe

Alter pars vivit, rudis est pars altera saxi.

Addit Rondeletius his a Philosopho prolatis, non solum saxi, sed etiam ostreorum testis affixa esse, et in iisdem veluti tumores duros cerni ovi figura, aliquando longiore. Sic Pinnam pariter cum adnato Tubere sive Tethyo delineatam exhibet Illustr. Aldrovand. de Testac. Libr. III. p. 538.

Caro Tethyorum membranae involuta ventriculi formam refert, rotundam scilicet et oblongam: unde Germanis nostris, *Mägling* dicta Tethya. Meatus crassior et amplior gulae proportioni responder, alter minor podici, in quo tamen, uti jam innuimus, nullum excrementum, quale in reliquis ostreis, vel echinaeis, vel quod vocatur Mecon sic Papaver (de quo in Meconopaegnio nostro) spectetur aut contineatur.

Cum digitis premuntur, aqua per meatus exilit, tanquam per syringam aut siphonem; unde in vernacula *Sprüßling* audiunt.

diunt, qui tamen meatus alioquin sensus fugiunt. Ex eo, quod pressa Tethya aquam foraminibus sicut spongiae reddunt, *spon-gias* nominant Adriatici maris accolae, *sponge* vel secundum Bello-nium de Aquatilibus *Spbunge*; Germanis *Schwämmling*; quae vox pariter originem sumere potest a fungis, quoniam a Vere-ribus Tethya fungis adscripta: Sic enim Plinius Tethya fun-gorum verius generis, quam piscium. Locum Oribasii, qui fun-gis quoque assimilatur, jam citavimus. Recentiores Graeci non amplius antiquo Graeco nomine *Tethya*, sed barbaro *Spber do-cles* (forte a *sphaera*, unde et *vertibuli* nomen ortum traxisse videtur Theod. Gazae) nuncupant, teste Excell. Charltono. Ono-mast. Zoizo.!!

Ad species Tethyorum quod attinet, variae a solertissimo Aldrovando collectae et depictae sunt, qui tandem ingenue fa-tetur, differre tantum forma, non alia parte singulari, ut merito tot species Tethyorum, quot formas statuere liceat; hinc ma-lum Granatum, fungus marinus, aliaque, quae omnia ad Te-thyorum referri possunt Classem. Optandum certe maxime, fore virum in Historia naturali versatum, in iis quae mari alluun-tur regionibus, qui hoc laboris suscipere, et ad ductum jam a nobis laudati van Heiden Anatomen intimiorem Tethyorum conscribere vellet; nec enim nos studii hujus poeniteret, modo ad manus essent illa ipsa, quae hactenus rudi delineavimus penicillo, et quidem id eo fusius, ut Tethyorum Indicorum, quae Belilli sup-peditant, natura eo clarior nobis appareat, et omnibus pateat, quantum a veterum Tethyis distent.

Cap. VI.

NVnc ad Tethya Indica, quae natales Belilli dant, deflectit ca-lamus. Amboinensium descriptionem nobis dedit Cl. Rum-phius, amplissimae dignitatis Senator in Amboina, Hanoviensis Germanus, qui intima naturae adeo rimatus, ut nemo exactius enucleatiusque historiam naturalem Indiae excoluerit, ideoque

maxi-

maxime dolendum, ex Insularum Moluccarum naturali, quam tot annis meditabatur historia, nil quam conchyliorum, ostracodermorum, lapidum figuratorum mineraliumque Amboinensium superesse tantum Museum, quod in Belgica Lingua sub Tit. d'Amboinische Raritæet-Kammer prodiit. Praeterea

Indica plantarum septem volumina scripsit,

Brutaeque, quae terras, aëra aquasque colunt;

Et quae Vesta sinu parit, et penetralibus abdit,

Quaeque notanda ferunt lucida regna poli.

Sed haec omnia jam in scriniis elaborationi destinata, id quod ipsemet testatur Ephem. Nat. Curios. Dec. II. Ann. I. Observ. XXI. p. 50. ingruente viri optimi coecitate, pro! dolor perire, ut ex his nil nisi reliquiae illae, quas laudatissimum Museum elegantissimis refertissimum figuris continet, supersit. In hujus Libr. I. c. 39 p. 46. Tethyorum Amboinensium mentio fit, quam ex Belgico Latine redditam, et animadversionibus veterum Tethyorum interpolatam, Lect. Benevol. sistimus. Tethya, inquit, sunt excrescentiae carnosae, quae saxi scopulisque istis firmiter adhaerent, quae marina semper obteguntur aqua. Coloris sunt incarnati, interdum repertu dantur coloris quoque rubri. Aristoteles haec de colore habet: *χρῶμα δὲ τῶ τηθύε ἐστὶ τὸ μὲν ὀχρὸν τὸ δ' ἐρυθρόν*: Color autem Tethyorum, alius luteus, alius ruber; ad quae verba Scholiastes Scaliger: Nihil castaneae similis, si hermodactyli prius radicis formam praebeas. Pro luteo igitur colore, Rumphius Amboinensibus incarnatum tribuit, et porro scribit: substantiae sunt Tethya viscosae nervosaeque, variae diversaeque formae; nonnullae instar frusti carnis in formis. Eadem mens Aristoteli: *Ἀνοιχθέντα δ' ἐσώθεν, πρῶτον μὲν ὑμένα ἔχει νευρώδη περὶ τὸ σαρκώδες ἐν δὲ τούτῳ ἐστὶν αὐτὸ τὸ σαρκώδες τῶ τηθύε. - - - αὐτὴ μὲν τοι ἡ σὰρξ πᾶσιν ὁμοία.* *Dissecanti ea tibi occurreret primum membrana nervosa carnaceo corpori obducta; hac enim corpulentum Tethyi continetur - - - suo in genere omnibus similis ejusmodi*

caro. Esse autem *massam carneam informem*, Aristoteles pariter innuit: ἄλλο δὲ οὐδὲν ἔχει μόριον, οὔτε ὀργανικόν, οὔτε αἰσθητήριον· οὔτε ὡς περ ἐλέχθη πρότερον ἐν ἄλλοις τὸ περιττωματικόν. *Caeterarum partium, quae vel instrumenti nomine, vel officio sensuum, ac ne excrementa quidem cujusquam modi, qualia in aliis sunt, quicquam habet.* Scribit porro Plinius noster Amboinensis: variis incisuris praedita esse, nonnulla instar digitorum vel papillarum, unde illis nomen quoque Graecum impositum: foris laevia sunt et glutinosa, et si tangantur, motum aliqualem exhibent. Huc pertinet, quod Scaliger ad loc. modo citatum Aristotelis commentatus est: ὀργανικόν divisit ab αἰσθητήριον satis licenter: oculus certe instrumentum est, et lingua et aures et nares: sed intellexit, neque organa communia ad alias functiones, neque propria ad sensus. Et quia sensum tactus saltem habeat, necesse est, sed caro aut nervus, quanquam sint organa, ad tactum tamen non sunt organica. Haec Scaliger. Circa *motum* scilicet *Tethyorum* dubius jam *Aristoteles*, an plantis, an animantibus adscribere debuerit. Tethyum scribit et quicquid generis ejusdem est, quia adhaerendo tantummodo vivit, simile plantae est, sed cum aliquid habeat carnis, sensum aliquem habere videri potest. Et alibi Spongiis Ζωωτικώτερα vivaciora pronuntiat, hoc est animalium naturae propinquiora. Mox in contrariam dilabitur sententiam, et cum dixisset, nihil ipsis excrementi inesse; subdit: Ex quo fit potissimum, ut et hoc et quicquid simile in animalium genere est, planta jure appellari possit: nec enim planta ulla habet excrementum.

Si Tethya Amboinensis fortius premantur, uredinem quandam et titillationis sensum, veluti Holothuria exhibent. Interius nil aliud quam fistulae vasculosae aqua repletae conspiciuntur, e quibus veluti e papillis exprimi potest. Firmiter scopulis adhaerent, ut non nisi summa vi, uti jam de aliis Tethyis observatum, separari possint. Dissecuit plurima Cl. Rumphius intus vere carnei coloris, quae per aliquod temporis spatium se ad-

huc

huc movebant. Si exponantur soli, instar corii corrugantur. Eadem de Tethyis toties citatus laudatusque Historiae animalium Scriptor, Peripateticorum Princeps : τὸ δὲ ὀστρακὸν ἐστὶ μεταξὺ δέρματος καὶ ὀστέων. *Ejus natura enim est inter corium et testa media.* Ad hunc locum optime Paraphrastes Scaliger: Tuberum non recte a quibusdam vocantur; non enim corio conduntur tubera, et aspera sunt; Tethya autem laevia. Si Graecam vocem velis sequi, mammillas vocare potes.

Cap. VII.

HAECenus de Amboinensibus, quae tamen Belille non suppeditant; nunc de illis quoque Indicis, e quibus medicamentum hoc optimae notae colligitur, et quidem e testimonio binorum auctoritatum, Academiae nostrae Nat. Curios. Collegarum. Sunt hi, jam saepius nobis memoratus Dn. Rumphius in Museo Amboinico, et Clar. Dn. D. Grimmus, qui pariter,

Longum iter extremos cum sit molitus ad Indos,
non alienae fidei vel famae, (quae tam ficti pravique tenacior est, quam recti conscia) sed sensuum stabilibus suffragiis, quaecunque exemplissimo illo naturae theatro vel ipse in Indiis observavit, vel a Veteranis Indigenis accepit, examini e praxi subjecit, inque Europam redux factus Ephemeridibus inter plura alia rariora, sub nomine universalis Medicinae Timorensium, Dec. II. Ann. III. p. 409. notitiam primam dedit.

Patria igitur Tethyorum ipsis est Insula Solor et Timor, non procul a Java distitae, et quidem vicinia littoris Larento sunt. que et maris profunditas sub monte ac templo Lahamase vel Lahamale occidentem versus ad V. vel VI. orgyas sub aquis. Scilicet ut Oppianus cecinit:

Ἦδη καὶ διεροῖσιν ἐν ὑγροπόροιο θαλάσσης
βένθεσιν, αὐτόρρεκτα φύει καὶ ἀμήτορα φύλλῳ
Τήβυα.

*Jam etiam in humidis undosi maris
Gurgitibus a seipsis facta nascuntur sine matre sarcula,
Tethya.*

Radja Salomon Rex exul Regni Adimantutu, orientalis Insulae Timor litoris, qui cum Rumphio in Insula Amboina saepius locutus, et ab illo pro scientissimo Historiae naturalis habitus, ingenue professus est, in regione Solor, si non solum, optimae tamen notae Belille reperiri, familiasque nonnullas Solorenses existere, quibus rita ejus praeparatio nota. Sic Tethya quondam praestantissima Smyrna Asiatica, Aristotele teste, praebuit. Adnascuntur saxis scopulisque in Solorensi mari obviis ad 5. vel 6. orgyas firmiter, cultrisque acutissimis non integra Tethya, sed particulae tantum earum abscinduntur, quibus lapideae adhuc portiones adhaerere referunt. Plinius testatum reliquit: Tethyae inveniuntur sugentes in foliis marinis: pro foliis Rondeletius Scopulis legit.

E mari extracta haec substantia mucosa est, spermatis ranarum viscidiori et tenacioribus algis adhaerenti, (quod de Tethyis jam Nicander ex Xenocrate annotarunt) non dissimilis, nisi quod fusci sit coloris et cultris discindi queat. Aëri diutius exposita frustula aemulantur carnea, inferne rotundiora, superne longioribus papillis sive digitis instructa, coloris rubei, quo ipso ab Amboinensibus coloris incarnati e Rumphii relatione, differunt. Haec Solorensia Tethya optime Rev. P. Nierembergius Hist. Natur. Libr. VI. c. 19. p. m. 101. ad ductum antiquitatis nominavit: *carunculas molles et rubentes*, quas quidem cum Plinio *cruorem* dicunt, tum etiam cum Athenaeo *glandulas*.

A praeparationis diversitate binae *Belille* species oriuntur. Prima et optima est, quando integrae portiones a marinis scopulis abscissae in aqua dulci sive fluminis ad despumationem omnem excoquuntur, quae postea in longiora frusta, pollicem lata, glutinis lamellarum instar, vel lororum e corio discinduntur. Aptè in hanc rem Aristoteles: ὄσρανόν ἐστὶ μεταξὺ δέρματος καὶ ὄσρανου.

ὄσσεάκου· διὸ καὶ τέμνεται ὡς περ βύρσα σκληρά. *Natura est inter corium et testam media. Quare secari potest tanquam tergus durum.* Quod ad lora e corio, quibus discissa Tethyorum Solorensum frustra similia pronuntiantur, attinet, maximus Scaliger haec adjungit; βύρσα solius bovis intellexit Theodorus Gaza. Sed βυρσοδέψης etiam alia interpolat coria. *Plutarchus* in Libro de *virtutibus foeminarum* pro culeo accipit: In oratione contra *Phorminem Demosthenes* utitur eo verbo, sed non propterea scimus, quid sit. Suidas pro quocunque δέσματι, et ait σκυτοτόμον esse Attice, qui βυρσοδέψης Asiaticè, a Paphlagonia, βύρσα pro quolibet corio: quod notat doctissimus Poëta, cum *Byrsa* peregrinum nomen posuit. Haftenus Scaliger.

Belilli in frustis sive loris coriaceis externe colorem nigricantem mentitur, internus color ad viridem dilutiorem marinum vulgo dictum, nigro mixtum glutinis obscurioris instar accedit. Haec species *Dagin Belille* sive *caro Belilli* dicitur, nec ad nos unquam, quantum scio delata. Nec multum differunt a fuco marino, *Firome* et *Kouba* dicto, rupibus pariter marinis adnascente, qui genti post praeparationem totus esculentus, quamvis quoque coriaceae sit substantiae.

Posterioris Belilli speciei praeparationem sequentibus Cl. Rumphio Ao. 1681. Dn. Jacobus a Wykersloot, summus in Insula Timor Belgarum praefectus, communicavit, quamque iisdem paene verbis repetiit Cl. Grimmerius in Ephemeridibus nostris. Minimas nempe particulas, ad confectionem *Dagin Belilli* haud idoneas, conquassant et contundunt, postea in aqua pluviiali, usque dum non amplius massa spumescat, excoquunt, foeculentiam omnem subinde rejiciendo. Quod si ad justam exhalant consistentiam, infundunt frustis excavatae arundinis Bamboes. Sunt haec ex arundine arborecente confecta *Tsiku*, vulgo *Take* et *Fatsku* Japonice dicta; cujus germina e radice pululantia, sale et aceto macerata, additis allio et capfici siliquis inter condita, quae *Atsjaar* vocant, principe loco habentur, radicesque

cesque effossae et a fibrarum verticulis liberatae, pro bacillis servantur, quos manibus gestare solemus, vulgo *Rotang* dictis, uti haec refert Excell. Kaempfer *Amoen. Exot. Fascic. V. p. 898.*

Frustis arundinaceis impacta massa, soli exponitur, usque dum exsiccata fuerit, postea arundinaceos bacillos, *Dara Belilli* sive *sanguine Belilli* repletas fumo indurant, ut vermes, quibus merx haec adhuc recens obnoxia, enecentur. Posterior haec species Belilli saepius adulteratur, cum Solorenses remedii hujus collectores, nescio an invidia, an incuria ducti, debitam in coctione et despumatione curam non adhibeant, sed impuritatum foeculentias, cum spuma removendas, relinquunt et incoquunt; unde debita remedii vis et efficacia infringitur.

Sapor tam *Dagin* quam *Dara Belilli* est salino-amaricans, quamvis in priori specie amarities falsedoque praepolleat, hincque etiam magis aestimetur. Ad amarorem ligni Colubrini accedit, ut nonnulli rasuram hujus ligni vel succum Belilli immixtum esse crediderint; sed carnea frusta satis evincunt, amaritiei tethyis ipsis innatam esse; id quod jam veteres olim annotarunt in marino hoc concreto. Certe acrius degustanti falsedo amaritiei praepollere videtur.

Cl. Rumphius, qui recentem substantiam Belilli in Indiis degustavit, falsedinis saporem papillis linguae nerveis statim imprimi refert, non insuavem tamen illique fere similem, qui ex esu Sinensis *Bolatsjang* percipitur. Cum merx haec exotica plane in materia medica et culinis nostris incognita, brevem dabimus ejus descriptionem.

Datur cancrorum minimorum (Krappen et Garnellen dictorum) foetura, tantae parvitatis, ut vix pediculum aequet, tantaeque multitudinis, ut marina, quae accedit litora, quasi sanguine tincta appareant. Hanc cancrorum foeturam, expansis linteis maxima copia colligere sciunt Javanenses, hancque Insulam inhabitantes Japonenses, quam postea contundunt, sale condunt, et in pulvrem nomine *Bolatsjang* redigunt. Hac ex massa ro-

sa rotundas conficiunt placentulas, quas exterius in regiones mittunt, vel condiendis admixto citri succo cibis, vel etiam acetarii loco. Sinenses nomine *Kitsjap* massam talem quoque conficiunt, Gari veterum vices suppletem.

Examen Chemicum ob remedii hujus raritatem caritatemque instituere haud licuit, implevit tamen animum sciendi cupidissimum Cl. Grimmii industria, qui in Indiis examini igitur Belilli subjiciens, praeter sal quoddam volatile, oleum insuper aurei coloris copiose, cum exiguo sale acido fixo tanquam ex corpore quodam animali obtinuit; ex qua partium analysi, quam salutare inde effectus expectandi, conjici facile potest, et ex sequentibus experientia comprobatis satis liquet.

Cap. VIII.

Innumera et portentosa hoc de medicamine referunt Timorenses et Solorenses, quae cum ut plurimum sublestae fidei existant, silentio involvimus, donec ulteriori investigatione et experimento eorum magis illucescat veritas. Quae tamen partim toties repetita virorum jam laudatissimorum in India propria experientia suggestit, partim a Barbaris precibus et pretio extorta notitia, haec recensere placet. Commendatur summo pere in febribus ardentibus, quae hujus remedii usu per sudores largissimos curantur: cavendum tamen, ne quis hoc pharmaco utens, 3. vel 4. horas post usum potu se recreet, licet intensissima sitis, quae ejus usum plerumque insequitur, excruciet; ex assumpto enim potu sudoris vim infringi autumant. Appropriata autem Dagin et Dara Belilli vis et efficacia sese exerit in Febribus putridis, quibus illi, qui in Insulas Solor et Tymor, caedendarum Santali arborum gratia navigant, corripuntur, hincque Februm Tymorensium nomen obtinuerunt. Descripsit illas solide Jacobus Bontius, Civitatis Bataviae novae in Insula Java Medi-

ous ordinarius, qui non ut auritus, sed oculatus potius testis, Indiae orientalis

- - - - - *peragratae scripsit miracula Terrae.*

Febris haec Tymorensis si continua sit, delirium et phrenitidem secum comitem etiam habet; sin per intervalla exasperetur, (nam remittit aliquando haec Febris, sed intermittit nunquam) ea exacerbatio plerumque est circiter quatuor horarum, qua durante ridiculas admodum actiones aegri edunt, imitantes ea opificia, quae sani exercuerunt, et omnia effutientes temere, quae in vita, tacenda loqvendaque peregerunt, cum maximo adstantium risu. Adest praeterea βῆλιμος, ita ut dum in delirio sunt, omnia etiam foedissima dictu devorent, modo ipsis praebeantur. Diversae ad productionem hujus mali causae concurrunt. Praecipua est situs hujus Insulae; quippe decem circiter gradus a linea aequinoctiali versus meridiem sita est: sunt autem habitacula Incolarum in summis montibus, ubi propter aëris mediam regionem, nebulae et pluviosi existunt vapores, tum aliquando frigus adeo violentum, ac in Belgio esse solet; dum igitur his ex montibus frigidis descendunt Belgae ad litus vel naves, ubi calor summus corpora urit, quid mirum, si ex subita hac aëris mutatione illud experiantur, cujus Ovidius meminit:

*Cum modo frigoribus, calido modo stringimur aestu,
Tempore non certo corpora febris habet.*

Accedit odor recenter caesarum fantali arborum, quae fatentibus ipsis incolis, nescio quid virosum, et cordi maxime ac cerebro inimicum expirant. Fructuum praeterea horariorum in his Insulis laete nascentium et luxuriantium, ingluviosa, a nautis fastidio maris, laboribus crassisque cibis prius exhaustis, ingestio fomiti hujus putridae febris ansam praebent; ut alias quoque causas silen-

tio

tio praeteream; cum propterea febris hujus Tymorensis, alias in-
cogniti mentionem fusius injecerim, ut dilucidius pateat, supremum
et summe propitium Numen, huic feбри averruncandae, ceu en-
demio his Insulis malo, in Belilli generosum substituisse re-
medium.

Aëris Tymorensis et Solorensis constitutio nebulosa admo-
dumque gravis, acutissimas producit pleuritides sive dolores la-
teris punctorios, *tela* a Sereno Sammonico dictos, quod, testelido-
ro Orig. libr. 4. *corpus dolore instar gladii transverberet.* Hoc
in morbo Virtus Belilli admiranda, si praesertim Ligno pleuriti-
co, *Pawo de portado* Lusitanis dicto, (cujus notitiam Clar. Gram-
mius Ephem. Nat. Curios. Dec. II. Ann. I. Observ. 175. pag. 411.
nobis dedit) admisceatur. Quid? quod Plinius jam olim Te-
thia in cibo sumpta pleuritide mederi testatus est Hist. nat. libr.
XXX. c. IX. Sect. XXX. p. 860. Edit. Harduinian.

Fertur esse Belille remedium praesentissimum in morbo Pitao
Indis dicto; cum paucis cognitum sit hoc morbi monstrum, da-
bimus descriptionem a Senatore Amstelodamensi splendidissimo
illustr. Commelino suppeditatam, quam ad Tom. X. Tab. LX.
Malabar. Hort. pag. 119. ad Plantam Kalengi-Cansjavam adjun-
xit sequentibus: Pitao morbus orae Indicae et quidem Malaba-
ricae Endemius est, ortum ducens a nimia corporis exercitatione,
immodica acidorum salforumque ingluvie, Vini adusti, (quod
Arak vocant) uti et abusu ex Herba Betel, oryzae crudae, lapidum-
que masticatione larga et iterata phlebotomia, somno meridiano,
ex quo grumofus puitosusque producit sanguis, vires enervat
hic morbus, icterum inducit, in oculis imprimis conspicuum, ut et
in lingua, livescunt ungues, intumescunt pedes et facies, quae
omnia symptomata in hoc malo ab Incolis observantur. Huic
duro nodo hic cuneus aptus.

Est cholerae pariter in India deleteria species, quae febrim, Cephalalgiam viriumque imbecillitatem comitem habet: hanc *Mordexi* et *Mordechi* nominant, quam prae caeteris accurate descripsit Cl. Dellon dans son Traitté des maladies particuliers aux Indes orientaux chap. VI. p. 34. Hoc morbo correpti si ante XXIV. horas non evadant, succumbunt; hunc humorem efferrum et quasi orgasmo ad superiora et inferiora delatum compescere, rem profecto haud exiguae facultatis esse, Cl. Piso in Histor. natur. et Medic. Brasil. judicat; egregius tamen in infensissimo hoc morbo sanguinis Belilli usus. Quamvis modo laudatus Dellonius affirmet, nullum in hoc morbo Mordechi praesentius exstare remedium, quam applicationem ferri candentis subtilissimi in illam plantae pedis partem, quae maxime callosa; tamdiu inibi relictæ, usque dum aeger admotum ferrum candens senserit. Incantamenti pariter loco hanc Indicam Cholerae et colicam mitigare refert pulverem *Dsjoser* lingua vulgari, doctorum caractere *Wedfusan* nuncupatum, Excell. Kaempfer. Amoenit. Exot. Fascic. tert. Observ. XI. p. 588.

In Colica omnibusque torminibus, ob vim, quam possidet detergentem, flatusque discutientem, maxime ab Indis commendatur; hinc non sine ratione Plinius loc. saepius cit. scripsit: *Tethya torminibus et inflationibus succurrere, et tenesimum dissolvere*; quod si Tenesmi molestissimam speciem, cujus Bontius et Piso meminere, abigat Belilli, omnem certe merebitur commendationem.

Nec in renum vitiis inefficax hoc remedium, quod de Tethyo pariter toties citatus Plinius refert. Maxime si Darae Belilli dosis in Infuso graminis cruciati assumatur, cujus stupendum in renum calculo effectum praedicat Cl. Bontius Hist. Natur. et Med. Indic. Or. Libr. VI. cap. 52. p. 148. in cujus laudem sequentes versus fudit:

Gramen

*Gramen ego quamvis vociter vilissima planta,
Sed tamen in morbis notus me praetulit usus,
Qui renes diro vexantque dolore vesicam.*

Estque hoc gramen cruciatum Prosp. Alpin. Libr. I. de Plant. AEgypt. c. 40. quod non minus in Insula Java, ac in AEgypto luxuriat. De quo gramine uberius edisserens videri potest Neuhofius en syne Gedenckwoerdige Zee en Land-Reyſen, in fol. pag. 258. Cl. Grimmus summopere commendat in torminibus a partu, sanguinis coagulati resolutione et apostematibus internis. Forte caro marina est Tethyum, quam in torminibus a partu commendavit olim *Erotis* Juliae libertus, quem *Trotulam* vulgo nominant, et pro foemina habent, de quo in nostro *Gynaeo medico*.

In viscerum obstructionibus indeque orta atrophia, ob detergendi aperiendique efficaciam Indi commendant, quibus de Tethyo suffragatur Plinius l. 32. cap. 10. §. 867. Cachecticis, quorum corpus macie conficitur, tethea utilia sunt cum ruta et melle.

Praeter recensita haec mala, vis quoque alexiteria Belilli contra venena extollitur, cui Lusitani insuper radicem *Lussa Radja* adjungunt, de feliciori effectu certissimi; hanc mixturam quippe *Therinacae* vices supplere credunt, a qua nec odore nec sapore multum differt, id quod nobiliss. Rumphius retulit.

Nec in Asthmate ejus contemnendus usus; hac tamen cautione adhibita, ne quis proximis cibis de limonum succo vel alio acido quid assumat, cum hoc absque instanti vitae periculo fieri haud queat, eodem, quem haecenus laudavimus, Rumphio referente.

Dn. Phil. de Vernattis Praef. in Java maj. in Transact. Anglico

Mens. Jun. 1669. retulit, sanguinem piscis, cui nomen Bedille, corrupte pro Belille, certissimum haberi remedium contra sanguinis fluxum.

Ad Modum quod attinet, quo medicamentum, a Lusitanis, qui primi auctores extitere, exhibetur, is est: scinditur massa arundinibus excavatis impacta, in taleolas cultri crassitie, pro dosi unica. Comminuitur postea haec et conquassatur in potu Arak dicto debilissimo vel Vino imo quoque spiritu vini in frigidis; ad debellandas febres autem in aqua simplici et probe comminutum mixtumque aegro propinatur, expectando sudorem.

Cum primitus hoc pharmacum Japoniae inferretur, tanto erat in pretio, ut quarta librae pars hujus Belilli Centum Tadr Argenti, sive 125. Thaleris constiterit, sed desit mox raritate caritas, praesertim cum Dagin Belilli postea, species tenuior Dabrae Belilli successerit.

Hoc ad nos ante viginti et plures annos a solertissimo Domstorffio, Amsterodamensi Pharmacopoeo, transmissum B. Stoeberlino medicamentum moderato constitit pretio, nunc summo vix obtinendum. In colica aliquoties Elaeo-Saccharo Corticum Aurantiorum mixtum summo cum emolumento exhibitum memini, a beatissimae memoriae Medico, Septimo Andrea Fabricio, felicissimo quondam Patriae nostrae Practico.

Vocabar et ego ad aegrum miserrime decumbentem, sive potius dolore colico *alligatum*, qua voce hunc morbum graphice exprimit Aulus Gellius in Noct. Attic. Maximi circa hypochondria cruciatus, quo ipso, qualis revera esset affectus, mihi se probabat. Ostendit enim autopsia, Colon e dextris inanibus se elevare ad cava hepatis et contactum vesiculae, hinc sub ventriculi fundo transversim pergere ad confinia lienis, et hinc deorsum, iterumque

que sursum ad renem, tandem ad rectum descendere. Omnibus in intestinis perpetua erant vermina, vel ut Hippocrates noster III. Epid. II. 6. loquitur *σφόροι ξυνεχέες*, ex vellicatione nempe fibrarum longitudinalium et circularium; totiusque abdominis dolor ita ut ne digiti quidem attactum tulerit, confirmariq; ue veritatem illius dicti: *aliquid mali esse propter vicinum malum*. Ventriculus semper ad potulentorum emesin pronissimus erat; *ἔρα λεπτά κ' ἀπεπτα, κ' ἄχιστα*, secundum Coum nostrum II. Epid. I. 25. alvus tamen utcunque respondebat. Cum in spasmodico hoc affectu saepius Liquoris Cornu Cervi succinati efficaciam, tanquam alcalino-salsi remedii expertus essem, et Belilli huic analogum crederem medicamentum, exhibui repetita Fabriciana jam suffultus experientia, rationeque insuper munitus, felicissimo subsecuto successu; sub hasta enim morbi venditus quasi aeger, natura allaborante, imo benedicente DEO veluti manumissus, sanitati iterum assertus est et libertati, quam cum illa perdiderat, ut venuste, phrasim medicorum, *a morbo liberatus* circumscripsit et interpretatus est eruditissimus Antonides. Nec me fefellit in iliaco volvulo Belilli usus. In Febribus aliquoties exhibitum hoc remedium sinceriores Chinae effectus praestitit. Vltiores explorandi vires, raritas Medicamenti hujus nobis ademit, cum nunc nullibi in Europa nostra fere repertu detur, quod cum Radice Mungos propediem fiet, nisi ex India orientali felicibus velocibusque advehatur velis.

Sufficiant haec, nec enim animus, de remedio nondum crebriore usu et experientia apud nos Europaeos firmato plura scribere ea in arte praesertim, ubi frequentissime fallacia non causae pro causa regnat:

gnat:metuo enim ne rebus sic stantibus mihi quis objiciat, me εἰς δόξαν μᾶλλον ὢι τὰ ληθές αποβλέπειν, *opinionem magis quam veritatem spectare*, ut de multis ex vero notat Manuel Imp. c. LXXXIV.

Vela ergo contrahentes , mari Tethyorum
matre relicto :

Tendendo ad portum superatas linquimus undas.

T A N T V M.

